

דברי הספד בלוויית אבי מורי הרב יהודה עמיטל הכ"מ

אבא!

הרבה נאמר ונכתב כבר עליך, על אישיותך המיוחדת, על השילוב המופלא בין שכל לבין רגש, בין הלכה לבין חיי מעשה, בין חלום ובין מציאות, בין שמרנות ובין פתיחות. הלא בְּסִפְרְתֶךָ (תהילים נו, ט). אך כבן רצוני להדגיש שני דברים באישיותך, שכל אחד מהשומעים יכול לקחת חלק מהם איתו: האחד הוא עוצמת נושא קידוש השם וחילול השם בכל מהלך חיידך, והשני הוא יסוד לא כל כך מוכר בדך, אך לי כבן שעוקב אחריו הרבה מאוד שנים הוא מאוד חזק ומשמעותי: השתיקה.

בענין קידוש השם, הרגשנו תמיד שכמי שניצל מהשואה ושאל את עצמו מדוע דוקא הוא ניצל, העמדת נגד עיניך את דברי הרמח"ל ב'מסילת ישרים': "יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו". לאחר חילול השם הגדול של השואה מחד, וקידוש השם הגדול שבתקומת מדינת ישראל מאידך, פיתחת רגישות מיוחדת כלפי חילול השם. ביטוי שגרתי אצלך, שכלידים שמענו אותך אומר אותו בכאב על כל מיני תופעות, היה: "חילול השם!". אבא, בזמן השואה הכנת את עצמך למות על קידוש השם, ולאחר השואה המניע העיקרי של הרבה פעולות שעשית היה למנוע חילול השם; רצית למות על קידוש השם - אבל קידוש השם היה המניע העיקרי שלך בכל חיידך, קידוש השם כפי שמגדיר אותו הרמב"ם בהלכות יסודי התורה: "**עושה בכל מעשיו לפני משורת הדין, והוא שלא יתרחק הרבה ולא ישתומם**". המקור לענין שדברת עליו הרבה פעמים על הצורך להיות "יהודי נורמלי", לא להתנהג בצורה משונה וחריגה אלא דווקא כ"יהודי פשוט", גם הוא נמצא בדברי הרמב"ם הללו: "שלא יתרחק ולא ישתומם".

אבא, קידוש השם שלך בא לידי ביטוי גם בכך שהיית עונן להרבה אנשים שמצאו בדך את רבם גם אם לא למדו בישיבה, אנשים רחוקים מתורה שהתקרבו לחיי תורה כתוצאה מהקשר איתך. היית ועדיין הינך מורה־דרך לאלפי תלמידים שלמדו ולומדים בישיבה. מאות אנשים מצטטים בקביעות אמירות ומשפטים ששמעו ממך. אמרת שאתה לא רוצה ליצור בישיבה "עמיטלים קטנים", אבל היית גאה בכך שנוצרו בה כמה וכמה "עמיטלים" גדולים.

מי שרצה למצוא בדך איש הלכה - מצא, מי שרצה למצוא בדך איש מחשבה - מצא, מי שרצה למצוא חסידות מצא בדך. מי שחיפש אדם שמסוגל לראות דברים בצורה לא שבלונית ולא שגרתית, מצא בדך את השילוב המפליא של שמרנות עם פתיחות. רבים רואים את עצמם כתלמידך והולכים בדרכך כי היית 'איש אשר רוח בו',

שיכול להלוך אחר רוחו של כל אחד. המהר"ל מסביר שכל אחד ראה את דמותו שלו במשה רבינו; כך היתה בך חכמה וגדלות להבין את נפש התלמיד היחיד ונפש הציבור, וזה גרם לקשר העמוק של תלמידך אליך.

אבא, לא עכשיו המקום והזמן להאריך ולהעריך את צורת הלימוד שדרשת מן התלמידים בבית המדרש, לימוד בסגנון ליטאי מחד, אבל לימוד הלכתי מאידך. גם בזה בא לידי ביטוי השילוב של שמרנות עם פתיחות. כך הישיבה היתה פתוחה להרבה אנשים שבאו ללמד ולהרצות ולדבר בה, לדעות שונות; אך דעתך אבא היתה, וכך היתה יבדל לחיים ארוכים דעתו של הרב ליכטנשטיין שליט"א, שכל זה אפשרי עד פתח בית המדרש. קיימת פתיחות רבה, אבל הגבול הוא הדלתות של בית המדרש. יש דברים שמקומם בישיבה אך דווקא מחוץ לבית המדרש, כי בית המדרש הוא מקום המיועד לתורה בלבד.

אבא, היתה לך ידיעה מפליאה בהלכה ובמחשבה. חיית בזה. כבר בתור ילד קטן נקתי בבית את המושגים "פסיק רישא", "לא מתכווין", "פסיק רישא דלא ניחא ליה" וכדומה. היית בקי בספרי השו"ת, ידעת לקשור בין המשיבים ולאחר את השואלים: בתקופה שנתת שעור קבוע בישיבה על מבחר מספרות השו"ת, כמה שמחת כשגילית את הקשר בין השואל בתשובה מסויימת לדברי מחבר הנמצאים בספר אחר. עסקת בשו"ת תורת חסד, תורת אמת, ארץ צבי, קול אריה ועוד - מהרבנים ההונגרים והפולנים הלמדנים שעולם הישיבות אינו מכיר כמעט, מהספרים שלא נמצאים בדרך כלל במאגרים האלקטרוניים. מאידך היית גם בקי בכתבי הרב קוק כשהלימוד בכתביו עדיין לא היה נפוץ, והיית מהראשונים ש'גילו' את ספריו של ר' צדוק הכהן מלובלין.

ומעבר לכך: היה לך יחס מיוחד ל"בעלי בתים" שלומדים וקובעים עיתים לתורה. בבית הכנסת בשכונת גבעת מרדכי בירושלים ישבת בין מנחה ומעריב לשמוע שיעור משניות כאחד מ"בעלי הבתים". כששאלתי אותך מדוע אתה נשאר לשיעור, ענית לי שזה נובע מתוך הערכה לאותו אדם שמעביר את השיעור: "עשרות שנים הוא העביר דף יומי לפני התפילה בבוקר, עכשיו שאין בכוחו להמשיך בכך הוא נותן שיעור משניות. לכן אני משתתף בשיעור".

על הפסוק "ולא נתן ד' לָכֶם לְבַדְעַת וְעֵינַיִם לְרֵאיוֹת וְאָזְנַיִם לְשִׁמְעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (דברים כט, ג) כתב רש"י: "שאיין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת משנתו עד ארבעים שנה"; רק לאחר ארבעים שנה מאז היותי תלמיד בישיבה, כשהתחלתי לערוך וללמוד אתך את ספרך "רסיסי טל" שבו מבחר מן השעורים הכלליים שלך, עמדתי על סוף דעתך בלימוד.

דבר נוסף אבא, יסוד הכנות שלך: אחת הסיבות שאדם בגיל למעלה משמונים יכול היה לדבר אל צעירים והם רצו כל כך לשמוע אותו, היתה הכנות שהיתה בך. לא היית ראש ישיבה 'מחבק' בסגנון שיש המחפשים היום, אך התלמידים נדבקו בך משום שהיתה לך מחד היכולת להבין את התהליכים העוברים על נפשם, ומאידך היתה בך כנות מיוחדת. לא הסתתרת מאחורי מסך של אדם שכאילו אין לו עצמו

לבטים וקשיים, וזה מה שגרם לבחורים להתחבר אליך. הכנות היתה אצלך אורח חיים. אותה הכנות נשמעה בשיחות ובתפילה של ימי הסליחות והימים הנוראים. אותה הכנות נשמעה ב"הנני העני ממעש", ומהשיחה לפני נעילה, שהיית רגיל לפתוח בה במדרש על הפסוק: "קמתי אני לפתוח לדודי". כל זה קשור לחיים מלאי קידוש השם אותם חיית.

והדבר השני, שעד היום לא נכתב אודותיו: יסוד השתיקה שלך. את מאמר חז"ל "הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו" - דרשת מאתנו בילדותינו ללמוד בעל פה. היתה גם שתיקה שלך לנוכח זכרונות השואה - רק לאחר הרבה שנים סיפרת לי שעד היום כשאתה רואה פרוסת לחם אתה חושב לעצמך מיד כמה זמן אפשר לחיות ממנה. היתה השתיקה שלך בעקבות נפילת התלמידים במלחמת יום הכפורים - כשענית לשאלתי: "אבא, מה אתה אומר עכשיו?" במילים: "ומה אמר ראש ישיבת חברון לאחר רצח תלמידי הישיבה בחברון בתרפ"ט? - שתק ובכה..."

אבא, כשפרסמו עליך דברים שאינם ראויים - שתקת. שתקת גם כשאמרו בשמך משהו שלא היה נכון, ואפילו שכתוצאה מכך אולי פירשו את דעתך לא נכון. שתקת במקום לפתוח בוויכוח, ולפעמים העדפת לשתוק בכדי לא להכהות את הרושם הראשוני של דבריך. ידעת להפיק משתיקה תועלת שאחרים ידעו להפיק מדיבורים. היה שגור בפיך ה'וורט' של הרבי מסלונים על הפתגם "מילה בסלע שתיקה בתרי": אותה מילה שאמירתה שווה סלע - השתיקה מלאומרה שווה שני סלעים. שתקת גם כשהעלינו בפניך השערות מהי הסיבה לשינוי גישתך למושג 'אתחלתא דגאולה', ניענת לנו בראשך ולא נתת לנו תשובה מלאה.

שתקת הרבה פעמים בבחינת "כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך חובה שלא לומר דבר שאינו נשמע" - וזה קשה שבעתיים כשלעיתים ידעת שלא מפרשים נכון את השתיקה שלך; אף על פי כן העדפת לשתוק. רצית להעביר את המסרים שלך לרבים אפילו אם המחיר יהיה שיהיה מי שיבין אותך לא נכון. ושתיקה אחרונה: שתיקה ככח סבל של קבלת יסורים. בחודשים האחרונים סבלת מאוד, ורק לעיתים נדירות שמענו ממך על סבלך.

אבא, על העולם הפנימי שלך לא היה קל לעמוד: כך במשך שנים לא היית מסוגל לשיר את הפיוט לשבת "צמאה נפשי לאלוקים", ולא ידענו למה. רק בשנה האחרונה בימי מחלתך שמענו ממך שמטרת חייד היא הדבקות בקב"ה; אמרת שכל מה שיש לך בעולם הוא דבקות בקב"ה. לכן הפיוט הזה ריגש אותך כל פעם מחדש, ולא יכולת לשיר אותו.

אבא, לא פעם שמעתי בהד קולך את תשובתו של עקביה בן מהללאל במשנה (עדויות ה, ו): "עקביא בן מהללאל העיד ארבעה דברים. אמרו לו, עקביא, חזור בך בארבעה דברים שהיית אומר ונעשך אב בית דין לישראל. אמר להן, מוטב לי להיקרא שוטה כל ימי ולא ליעשות שעה אחת רשע לפני המקום". ויתרת על הרבה

דברים, ובהם דברים שהוויתור עליהם כאב לך מאוד, אם חשבת שיש בויתור זה קידוש השם.

ולסיום, אי אפשר שלא להזכיר את השותפות המופלאה שלך עם אמא שתח', כשמצד אחד אתה היית הדומיננטי בבית, אבל מאידך הרגשנו אנו הילדים שאמא יודעת למשוך בחוטים בנעימות ולנווט את הדברים בחכמה. השותפות היתה שלימה, ואפילו כשהציעו לך את ראשות הישיבה בכפר עציון ענית שלא תשיב לפני שאמא תחזור מהעבודה ותאמר את דעתה. וכאן המקום להזכיר את הגדלות של אמא בימי מחלתך, שכל מי שהיה קרוב אלינו נפעם ממנה.

גם אי אפשר שלא להזכיר את השותפות המופלאה שלך עם הרב ליכטנשטיין שליט"א. כשהזמנת בזמנו את הרב ליכטנשטיין לבוא ללמד בישיבה, כתבת במכתב, שאותו הראית לי, שאתה מזמין אותו להיות ראש הישיבה; לא הוזכר כלל במכתב שאתה כבר משמש בתפקיד זה. להפתעתי אמרת לי שאכן אתה מתכווין לעזוב את ראשות הישיבה אם הרב ליכטנשטיין ירצה לקבל על עצמו את התפקיד. כלשונו של הרב ליכטנשטיין על כך: שמת לפניו את מפתחות הישיבה. מי ראה כזאת, מי שמע כאלה?

אבא, במשך השנים הקיפה אותך חבורה נפלאה של אנשים שהלכו אתך בדרכך. קבוצות רבות של תלמידים היו קשורות אליך, וביחוד זו שבשנה האחרונה נתנה לך הרבה כח. בתקופה האחרונה סבלת רבות, אבל היה שזכר לך: נתגלתה המשפחה הנפלאה, נתגלו הידידים הנפלאים שתמכו בך.

את שמנו "עמיטל" בחרת על פי הפסוק בהושע: **"וְהָיָה שְׂאֵרֵי יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטַל מֵאֵת ד' פְּרִיבִים עָלַי עֵשֶׂב, אֲשֶׁר לֹא יִקְוֶה לְאִישׁ וְלֹא יִיחַל לְבְנֵי אָדָם".** כך סיפרת לנו. אמנם אני בטוח שגם מקור אחר יש לשם עמיטל, מקור שחשבת עליו כשבחרת בשם זה, מקור שלא רצית לאומרו כדי שלא להכביד עלינו, מקור שהוא מענה מסויים לשאלת השואה שעליה טענת שלא קיימת בעולמנו תשובה: הפסוק בישעיהו **"יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבִלְתֵי יְקוּמוּן, הִקִּיצוּ וְרִנְנוּ שְׁכֵנֵי עֵפֶר, כִּי טַל אֹרֶת טַלְךָ וְאֶרֶץ רְפָאִים תִּפְּיֵל"**, שעליו אומרת הגמרא: מניין שהקדוש ברוך הוא מחייה מתים... מן הנביאים דכתיב יחיו מתים וכו' הקיצו ורננו שכני עפר כי טל אורת טלך וכו'. בחרת בשם שרומז לטל שיחיה את שארית הפליטה של עם ישראל, וגם לטל שהקב"ה יחיה בו מתים.

אבא, זכית לצאת מן העולם בערב שבת, ביום שישי עם עלות השחר, בבית, על מיטתך, בחדר הספרים שהיית כל כך קשור אליהם. ביקשת אבא עוד בחיך שבהלווייתך יהיו רק שלושה מספידים, ושכל ההספד לא ימשך יותר מחצי שעה, ואני עוד מעט כבר עובר על בקשתך.

"יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבִלְתֵי יְקוּמוּן, הִקִּיצוּ וְרִנְנוּ שְׁכֵנֵי עֵפֶר, כִּי טַל אֹרֶת טַלְךָ וְאֶרֶץ רְפָאִים תִּפְּיֵל".

תהא נשמתך צרורה בצרור החיים.

הספד על הרב עמיטל זצ"ל ביום השבעה בישיבת הר עציון

קשה עלי להספיד את הרב יהודה זצ"ל, אך אין להתעצל בהספדו של חכם, ואין לי להתעצל מלהנחיל לאחרים באופן ברור את ים הרגשות והמחשבות שמציף אותי לאחר פטירתו. קיים פן ייחודי ביחס של חברים לדרך, חברים בלב ונפש, שצריך לתת לו מבע. אתייחס אפוא למה שאני ראיתי וחשתי בשנים הרבות שהלכנו בהם יחד.

אהבתו של רבי יהודה זצ"ל לתורה, לאדם ולארץ ינקה ממקור אחד, מהתייחסות ישירה לרבש"ע. מה שהביאו לעשות וליצור, כל מה שעשה הרב עמיטל בכל שנותיו, הכל ינק מן ההתייחסות הישירה שלו לרבש"ע. למדנו אצלו שקבלת

מלכותו של הקב"ה היא קבלת גזרותיו, היא קבלת גזירת השואה, והיא גם קבלת כל אדם שהקב"ה זימנו לידך, כפי שהוא. קבלת מלכותו וגזרותיו של רבש"ע כוללת שהאדם יקבל על עצמו מה שהמציאות שהוא הושם בה דורשת ממנו. זו הסיבה שמיד עם השחרור מהמחנות הדרך של הרב יהודה הובילה אותו לארץ ישראל ולכל מה שהעליה הזאת לארץ תבעה ממנו, לכל המאמץ שזה דרש ממנו כדי לעבור משואה לתקומה.

ידוע שהרב יהודה ראה עולם חרב וידע לראות אחריו עולם בנוי; אבל, והוא הדגיש זאת, הוא ראה עולם בנוי לפני זה שחרב, ואחריו חורבן איום ונורא, ואחריו בניין; אלא שהבניין שהוא בנה היה בניין אחר, זה לא היה קימום של מה שהיה כפי שהיה - אלא שהוא בנה עולם חדש ושונה כשהוא נושא בקרבו את העולם הישן ומכיר בחורבנו, כי עולם חדש כזה הוא מה שהתבקש עתה, זה מה שלדעתו היה נדרש. ר' יהודה חש שהקב"ה הותיר את נשמתו בקרבו על מנת שיעשה בלבו ובמוחו

ובכל גופו את מה שה' מצפה ממנו. זה היה המוטו המרכזי של רבי יהודה כל חייו, וכך היה גם בסוף חייו, כאשר הבין שהקב"ה גזר עליו סבל ומחלה ושסופו מתקרב.

אני זוכר את הימים שאחרי מלחמת יום הכיפורים. שנינו נוסעים ברכב צבאי בחולות האינסופיים של מרחבי סיני, מיחידה אחת לאחרת, לפגוש את תלמידנו, לעודד ולחזק. חום, אבק, עייפות, קושי. ולפתע הוא אומר לי: "מאיר, אתה יודע, אני ואתה מרכז העולם!" אני מסתכל בו במבט תוהה, והוא מסביר: "מספרים שהגבאי הראשי של השטיבל של גור בוורשה אמר פעם לחברו: יענקל, אני ואתה מרכז העולם. מדוע? עיקר העולם הוא עם ישראל; העיקר בעם ישראל זו עבודת השם; הכי חשובה בחיזוק היהדות היום היא חסידות גור; השטיבל הכי חשוב של גור הוא השטיבל של ורשה; אתה ואני אחראים לשטיבל הזה; הוי אומר: אנחנו מרכז העולם! אין ספק" הוסיף ר' יהודה "שהמדינה היא כעת מרכז העם היהודי, והיא תלויה ביהדות שיש בה; הציונות הדתית תיבנה משיבות ההסדר; רבים מתלמידי ישיבות ההסדר נמצאים עכשיו במרחבי סיני, והם זקוקים לנו; אם כן - שנינו מרכז העולם"...

תאמרו רבותי שהוא התבדח; אכן כך. תאמרו שהוא חמד לו לצון - לא ולא. ר' יהודה הבחין בעייפות שלי ואולי בעייפות שלו עצמו, וסיכם בתוככי לבו מה נדרש מאתנו לעשות ומה המשמעות של המעשים שאנו עושים, ורצה לחזק אותי ואת עצמו, וזאת עשה כדרכו הרבה פעמים באמירה מבודחת, שחכמה אמיתית טמונה בה.

הרבה סיפורים לנו מדיונים, מהתמודדות עם בעיות, גם משהות בחיק הטבע, ואף בביקור משותף במוזיאון למדע. סיפורים הנאמרים בעין דומעת ובפה מחייך. כבר אמרו שהרב יהודה היה 'רבי' גדול, היו לו הכישורים, הידיעות והתכונות הנכונות לסחוף אחריו את כולנו, בדיבור, במעשה, בריקוד; בכל. ואכן חסידים יש לו למכביר, גם חצר מפוארת; אך הוא חפץ בדבר שונה, דיברנו על כך בינינו לא פעם, ובזה הסכמנו מאוד זה עם זה. הוא רצה לבנות אנשים שיכולים להחליט לבד, שיש להם את הכלים הנכונים ברוח ובנפש לקבוע את דרכם. הוא לא רצה לשכפל דמות מסוימת, גם לא זו של עצמו. בנו הרב יואל אמר בשעת ההלוויה "אבא לא רצה ליצור עמיטלים קטנים, אבל נהנה מאוד כאשר ראה את תלמידיו עמיטלים גדולים". "עמיטלים גדולים" הם אנשים בעלי שאר רוח הקובעים את דרכם שלהם, לא כאלו המחקים אחרים, גם לא את הרב יהודה עצמו.

כולם מדברים על השילובים המיוחדים שהיו בו, אך הרב יהודה לא רקד בגלל שכדאי עכשיו לרקוד ולא שר בגלל שזה יחזק את הרושם החינוכי בשעה מסוימת, למרות שידע שאכן כך הוא. הוא רקד כיון שזאת העת שהוא רוקד, ושר בשעה שאישיותו אמרה לו לשיר, והוא למד ולימד תורה רחבה ומלאה בגלל שידע שזהו היסוד של היהדות, ומתוך ידיעה ברורה מה משמעותה של תורה, מתוך אהבה אמיתית לתורה. כך יכולתי להביא דוגמאות ללא ספור שחוויתי במשך השנים

המרובות, המראות שאצל רבי יהודה קידוש השם או ח"ו חילול השם היוו את המדד העיקרי למה שצריך לעשות.

'גור אריה יהודה' לחם על דעותיו גם מול רבים וטובים, גם כאשר לא היה הדבר מקובל, וגם כשזה לא הביא לו הערכה וחיבה מגורמים רבים. מי שהרגיש שהקב"ה הצילו מהתופת, שהקב"ה נתן לו זכות־שהיא־חובה ללחום על הקמת המדינה, שהקב"ה זיכהו להעמיד דור שלם של תלמידים ברוחו, לא יתקפל כאשר הוא משוכנע באמת שלו. מי שעבר את כל אלה וחי כפי שהוא חי - אף מאמר התקפה שנכתב נגדו ואף יותר מזה לא יזיזו מעמדתו.

כאמור, הרב יהודה הרגיש המון מחויבות: מחויבות לקב"ה על כך שניצל מהשואה, על שזכה לעלות לארץ ועל שזכה להשתתף בבניינה. כמה פעמים אמר לי ולאחרים: "מי שעבר מה שאני עברתי - איך יתכן שלא יתרגש ושלא יתמלא תודה לרבש"ע על שזכינו במדינת ישראל!" הרב יהודה הרגיש מחויבות עמוקה לנצל את הכוחות העצומים שנתן לו הקב"ה - והוא ידע שיש לו כוחות, והכיר טובה לרבש"ע על כך. הוא הכיר טובה לרבש"ע על שנזדמנו לו אנשים טובים שתמכו לאורך הדרך בכל מה שהוא עשה, והוא גם ידע היטב את העשייה האדירה של מפעל חייו. הוא גם הרגיש מחויבות גדולה על כך שבתור בחור יתום זכה בשנת תש"ז להתחתן עם בת מהאצולה של משפחות מרביצי התורה בישראל, ואף על כך שהרב איסר זלמן מלצר זצ"ל טרח ובא לקיבוץ בארות יצחק כדי לסדר חופה לנכדתו.

ולענין דרישת האמת של רבי יהודה: דווקא בקשת האמת מחייבת נכונות לשינוי בדעה, לחשיבה מחודשת כל הזמן, המבוססת על מחויבות עמוקה לרבש"ע. וכך הוא מזמין בידיעה ברורה את מורנו הרב אהרן שליט"א לכהן בישיבה, ואחרי שנות דור הוא ממנה יחד עם עמיתו הרב ליכטנשטיין, בחייהם, יורשים פעילים לראשות הישיבה, כאלו שאינם 'עמיטלים' דווקא...

לפני למעלה מארבעים שנה נפטר אבי מורי ז"ל, ולאחר זמן קלטתי כי אין לי יותר אבא. לפני למעלה מעשרים שנה נפטרה אמי מורתי, גם היא בכ"ז בתמוז, והבינותי שאין לי אמא; כאשר כבר אי אפשר לומר לא 'אבא' וגם לא 'אמא' זהו מצב חדש לחלוטין. כאשר הלך לבית עולמו מורי ורבי רבן של ישראל הגרש"ז אוירבך זצ"ל התחלתי לקלוט שאין לי רב. עתה כאשר אני נפרד מידיד נפשי ורעי האהוב הרב יהודה אני מתחיל להפנים כי אבד לי החבר, החבר הקרוב. הרבה תודה אני חב לו במישורים רבים. הרבה סייע לי בשעות קשות שעברו עליי. אני מודה לקב"ה שזיכני להיות לו במעט לאחיעזר ואחיסמך בעת האחרונה לצד בני משפחתו, שיכולים להרגיש בבטחה שהם היו לו לר' יהודה עמוד איתן של אמונה ושל עזרה בגוף ובנפש בכל התקופה האחרונה, בהדרכת הרבנית מרים שתח'.

לפני כמה שבועות ראיתי פיסקה מדברי הרב יהודה על פרשת 'בהעלותך', שעסקה בדברי הרמב"ן שחלשה דעתו של אהרן לפי שהנשיאים כבר נדבו את הכל. אמר הרב יהודה: החובה עולה על ההתנדבות. להתנדב זה טוב ויפה וחשוב, אבל העולם בנוי על כך שאנשים ממלאים את חובתם; והוא הסביר שם את הדברים. הרהרתי

לעצמי שאכן ההתנדבות יפה היא וראויה גם לפרס; ומילוי החובה גדול ממנה כי הוא בסיס לכל הדברים החיוביים, כפי שלמדתי מדברי ר' יהודה, והוא גם הבסיס היסודי של האישיות החיובית, הבונה; אבל יש דבר נוסף שגדול משניהם: הרגשת מחויבות, שהיא המניע המרכזי של כל דבר טוב. יש אנשים שממלאים את חובתם, אבל אין להם הרגשת מחויבות; אין אתה יכול לבוא אליהם בתביעה, אבל אלו לא יהיו בוני העולם. הרגשת המחויבות היא היא סוד היצירה האנושית.

בביקור הבא אמרתי זאת לרב יהודה. הוא שמע ולא הגיב. אזרתי אומץ, הבטתי בפניו המיוסרים ואמרתי לו: "יהודה, עניין זה של הרגשת המחויבות הוא הרי הסיפור שלך, זהו סיפור חידך!" ואז לפתע לזמן קצר חזר הברק לעיניו, בהרמת הגבות האופיינית שלו, בחצי החיך בזוית הפה, בהבעת הפנים שהדליקה תמיד את כולנו, והוא השיב לי: "כן, כן". כך אמר, ושוב כבה מאור הפנים.

ביום המר והנמהר, ביום שישי שעבר, יום הזיכרון לאמי ז"ל, עברתי לפני התיבה ביישוב קשת שבגולן. הנייד שלי היה מושקט. באמצע התפילה הטלפון רוטט. ליבי רטט איתו. אני מדפדף בסידור, עיניי רפרפו בלי משים ב"פסוקים לשמות אנשים" שאחרי שמונה עשרה, והעיניים נתקלו במקרה או שלא במקרה בשם יהודה, שפסקו הוא: "ה' הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה"; הוי כמה מתאים! לאחר התפילה קראתי את המסרון שהגיע אלי. אשר יגורתי היה בו: הרבנית מרים ביקשה להודיע לי ש"הרב יהודה השיב את נשמתו לבוראו".

"הרב יהודה השיב את נשמתו"? הרי כל בוקר אנו אומרים "שאתה עתיד ליטלה ממני"; רבון כל המעשים אדון כל הנשמות הוא זה שנוטל את נשמתו של האדם - מה פירושו של דבר שהוא השיב את נשמתו? רבותי, אדם יכול לתת חפץ לחברו ולומר לו שברגע שירצה הוא יטול אותו חזרה. המשתמש עושה בחפץ מה שלבו חפץ; אין כל קשר בין המעשים שהוא עושה לנותן, והוא רק יודע שהנותן יקח את החפץ מתי שיקח. אכן, ישנם העושים כך גם עם נשמתם ועם רוחם. אבל מי שחי כל הזמן בידיעה שהנשמה שבו, שהכוחות שלו, שכל ה'יש' שסביבו, ניתנו לו על מנת שיעשה בהם את הטוב והנכון; מי שמול עיניו עומד תמיד כבוד שמים - אזי ביום פקודה הוא משיב לבוראו את נשמתו, ובכך הוא מסיים את מלאכתו. אכן, הרב יהודה עמיטל השיב את נשמתו לבוראו.

בשעת הפרידה אנו אומרים "תהא נשמתו צרורה בצרור החיים". כאשר נפעל אנחנו כולנו תמיד בהרגשת מחויבות אמיתית לבורא עולם, אז תהיה נשמתו של ראש הישיבה צרורה ודבוקה בצרור החיים שלנו כאן, וגם בצרור החיים בעלמא דקשוט בו נמצאת נשמתו עתה.

תהיה נשמתו של הרב ר' יהודה צרורה בצרור כל החיים. אמן.